»БРАНИК« ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свеца.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву »Браника« у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«:

	За Аустро-Угарску:	За Србију.	
на годину	К 32·—	40·—	дин
на по године	К 16·—	20·—	„
на четврт године	К 8·—	10·—	„

Поједини бројеви стају 10 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 265. У Новом Саду, у уторак 25. новембра (8. децембра) 1908. Година XXIV.

ДВОЛИЧНОСТ ИТАЛИЈЕ.

Највећом се запетошћу очекивала у читавој Европи расправа у италијанској комори о балканској кризи.

После познатих догађаја у Бечу на свеучилишту против италијанских ђака завладала је у читавој Италији велика раздраженост против наше монархије. Демонстрације се низале једна за другом, а готово у свакој вароши Италије. Особито су у престоници, у Риму, демонстрације биле тако жестоке, да је једва могло бити заштићено аустро-угарско посланство у Риму.

Према томе расположају италијанскога народа мислило се, да Политијево министарство, а особито министар иностраних послова Титони, не ће преживети ударе у италијанској комори па да ће читаво министарство, или бар Титони, морати одступити. Ипак се и после велике расправе у италијанској комори о балканској кризи Политијево министарство са Титонијем одржало. Но може се рећи, да је Титонијева победа била права Пирова победа па да је Титони могао уздахнути: „Сачувај ме Боже још такове победе!“

Нема сумње, да се италијански народ не осећа добро у тројном савеву. Италијански народ нема симпатија ни за Немачку ни за Аустро Угарску. Још пре него што је избила балканска криза, још пре него што је проглашена анексија Босне и Херцеговине, постојали су запети одношаји међу Италијом и нашом монархијом. Далеко пре балканске кризе утврђивала је наша монархија своју границу против Италије па се у војничким круговима много говорило о том, да ће бити рата са Италијом. То је права иронија на оно, да Италија стоји у тројном савезу, да је савезница наше монархије!

Италијански народ не појми високу политику тројнога савеза. Кад се оно пре скоро тридесет година склопио тројни савез, у који је ушла Италија, италијански су државници држали, да се Италија мора осигурати против превласти Француске у Средоземном Мору, јер да су италијански и француски интереси један другом противни у Средоземноме Мору и у Африци. Но италијански народ не појми ту високу политику, италијански народ је увек са својим симпатијама ув Француску, која је својом војничком снагом ослободила италијански народ од аустријске владавине и припомогла коначном уједињењу Италије. Наравно, после великога пораза Француске од стране Немачке Италија није могла очекивати никакве заштите од стране Француске, а била је изложена нападају Аустрије и Немачке. Италија је и без правих симпатија ступила у савез са Аустро-Угарском и Немачком. Но од то је доба Француска ојачала, дошло је до двојнога савеза са Русијом, а у најновије доба је Енглеска ступила у ближи одношај са Француском, а са Русијом пак, својом старом супарницом у Азији, начинила је Енглеска формалан пакт ради међусобних интереса у Азији.

Наравно, да је промењени политички положај морао упливисати на држање Италије. Ипак Политијево министарство, са својим министром спољашњих послова Титонијем, није имало одважности, да прекине са Аустро-Угирском и да иступи из тројнога савеза.

По неким знацима изгледа, да је Италија ступањем у тројни савез себи осигурала неке важне уступке од стране Аустро-Угарске баш погледом на развој ствари на Балканском Полуострву. Наиме као да је постојао неки пакт међу Италијом и нашом монархијом за случај, ако би се наша монархија проширила према Балкану, да би имала Италији уступити Трентино, т. ј. онај део Тиролске, чије је становништво чисто италијанско. Министар Титони у свом последњем говору у италијанској комори споменуо је Трентино и образложио ствар тиме, што је рекао, да је он дао тражити у архиви министарства спољашњих послова, да ли постоји какав пакт са Аустро-Угарском у погледу Трентина, али да тај пакт није могао пронаћи.

Међутим, иако Титони правда политику Италије погледом на балканску кризу, те што Италија није иступила из тројнога савеза, ипак провирује из његова говора то, да је он на страни оних велесила, које не одобравају анексију Босне и Херцеговине. Титони сасвим одлучно осуђује повреду берлинскога уговора од стране наше монархије. Онда Титони сам себе осуђује, што је у својим састанцима са бароном Еренталом сувише далеко ишао у погледу мирољубивости Италије, те је могао ободравати Аустро Угарску, да повреди берлински уговор и да прогласи анексију Босне и Херцеговине. Титони тиме признаје своју погрешку, а та је од прилике иста, као и погрешка Извољскога, који је мирољубивошћу Русије ободравао Аустро Угарску на анексију Босне и Херцеговине.

Титони у свом говору изјављује сасвим отворено симпатије Италије Србији и Црној Гори. Он признаје, да тежње српскога народа за уједињењем на Балкану имају исту основу, коју су имале тежње италијанскога народа за његовим уједињењем. Но ту има једна значајна Титонијева изјава, која му служи као нека тобожња извина. Титони наиме каже, да се хришћански народи на Балкану, место да су се сложили, скора до крваво међу собом борили. Они би требали да су међу собом сложни и онда би се лако могли одупрети свакој туђој најезди. То изгледа, као да би Италија подупирала те народе, да су међусобно сложни. То је управо никаква извина. У Италији је било међу Талијанима раздора и крвавих сукоба, али зато начело народног уједињења није могло потирати тежње талијанскога народа. То умствовање спада сасвим у круг Титонијева говора, који је пун дволичности за држање Италије према балканској кризи.

Но најзначајнија је Титонијева изјава у погледу споразума са Русијом. Титони готово да се хвали, што је за Италију постигао споразум са Русијом у погледу балканскога питања. Титони изјављује, да је тај споразум нова појава у италијанској политици.

Из свега се овога види, да је Титони са политиком Италије на страни оних велесила, које не одобравају анексију Босне и Херцеговине, али како Италија не може да се одрекне тројнога савеза, то је наравно, да њена читава политика носи на себи жиг дволичности.

Чудновата је још и та појава, да италијански краљ Виктор Емануел III. све до сада није одговорио на ћесарово писмо из Беча, којим му је ћесар саопштио анексију Босне и Херцеговине. По свој прилици да ће тек после гласања у комори одговорити ћесару у Беч. Чудноват је и положај италијанског краља у свом породичном одношају према своме тасту, црногорском кнезу Николи. Он зна, па и читава Италија зна, да Црној Гори предстоји борба на живот и смрт за будућност и опстанак Српства на Балкану, па ипак да краљ Италије, као зет црногорскога кнеза, стоји у савезу са онима, који обарају Црну Гору и Српство на Балкану. Истина да породични одношаји појединих владара не могу одлучивати о политици и судби њихових народа. Али би ипак било неприродно, кад би краљ Италије као зет црногорскога кнеза стајао у редовима црногорских непријатеља. Ту породични одношаји, иако не одлучују о политичком правцу народа, ипак имају неки, ма и споредни, уплив

Расправа у италијанској комори о кризи на Балкану, односно о анексији Босне и Херцеговине, једва да је могла задовољити меродавне кругове у Бечу и у Будимпешти. Једва се може сумњати у то, да Италија, ако дође до конференције велесила, не ће стати у редове противника анексији. То би већ захтевао расположај духова у читавој Италији. Титони је истина имао у комори за себе већину гласова, али то није била она већина, коју је он желео. Италијанска опозиција најжешће и најбезобзирније је нападала Титонијеву политику. Неки су му довикивали, да је постао адвокат барона Ерентала. Титони је добио већину гласова. Добио је 297 гласова против 140 гласова опозиције. Али тих 140 гласова данас у Италији вреде више, него оних 297. Говор посланика Фортиса био је од огромна утиска. Фортис је питао: „Где тога има на свету, да савезник прави ратне припреме, као што то чини Аустро-Угарска против Игалије? Италија не може подносити тај дволични положај, у којем се налази у тројном савезу. Или ће Аустро-Угарска заузети други положај или ми иступамо из тројнога савеза!“ На ове речи било је велико одушевљење у комори. Фортиса су грлили и љубили. Титони остаје усамљен.

Дволичност у држању Италије према анексији Босне и Херцеговине, као што то произлази из Титонијева говора, није могла задовољити италијанске патријоте. Ако дође до озбиљна сукоба на Балкану, данашње италијанско министарство мораће пасти, а можда ће Титони морати одступити још пре.

△

ИЗ ОВОГОДИШЊЕ ПРОРАЧУНСКЕ РАСПРАВЕ УГАРСКОГА САБОРА.

Као никад до сад, текла је овогодишња прорачунска расправа на угарском сабору уз највећу апатију, највећу равнодушност. Пред празним посланичким клупама слабо се коме милило говорити. Ипак су неко интересовање изазвали говори неких румунских народносних посланика. Румуне су највећма нападали мађарски посланици, а особито се у том одликовао познати брадати гроф Теодор Бађањи. С тога су румунски посланици сматрали за своју дужност, да учествују у прорачунској расправи. Но њихови су говори тако опширни, да простор нашега листа, особито погледом на догађаје на Балкану, не допушта, да те говоре, иако су у највећој мери интересантни и важни, донесемо у свој опширности. Колики би на пр. простор заузео говор дра Ладислава Лукача, који је заузео читаву једну седницу, кад бисмо га донели у свој опширности! Но како ти говори ипак могу да интересују и српску публику, јер се односе на народносно питање, то ми неке од говора румунских посланика доносимо, ма и само у најкраћем изводу, по саборским стенографским белешкама.

Говор дра Ладислава Лукача у седници угарскога сабора од 12. (25.) новембра 1908. год.

Славни саборе! На пољу унутрашње политике долази до важности у лажну правцу развијени и испољени т. зв. народни правац, који у шовинизму налази свог израза (Ларма на левици). То је оно, што ми у свој програм не само не ћемо да примимо, него се баш у смислу свог политичког програма морамо борити против тога.

Ја бих волео, кад би имали право они моји посланички другови, који казују, да нема мађарског народног шовинизма.

Данашњи рад мађарске владе изазива опште незадовољство у земљи. С тога ја немам поверења у ту владу. Но и иначе програм народносне странке садржи такав рад, који унапређује опште благостање у земљи те би у њој изазвао општи мир, опште задовољство. Та би политика Угарску подигла на такав степен развитка, среће и славе, какав досад још никад није достигла.

Међу нама постаје готово немогућ сваки додир. Тä др. Александар Векерле са својом великом државничком способношћу, гроф Јулије Андраши са великом народном прошлошћу и предањем своје породице, или гроф Алберт Апоњи са својом индивидуалношћу, која представља мађарски народни шовинизам, морали би напустити своје министарске црвене столице, кад би се нешто говорило, да се они погађају с нароностима, да у овој отаџбини дође до споразума.

Ми бисмо желели, да одстранимо те настраности политичког положаја, како бисмо мирно и срцем и душом радили на том, да се промакну заједнички интереси. Али то није могуће, а то доказује историјска рефлексија.

Жалосно је одиста, да прошле историјске поуке нису кадре да нам открију оне тајне мотиве, без којих нисмо у стању схватити ни данашњи политички положај.

Покојни Лауш Кошут издао је три прогласа, који се односили на Румуне. Први је проглас био издан у Будимпешти а у том прогласу изволите прочитати, на како ексклузиван начин говори према ондашњима приликама о мађарском народном становишту, о мађарској народној политици, култури, и како говори о куршумима, мачу и свакојаким репресивним средствима наспрам Румуна, ако се безусловно, на милост и немилост, не предаду. Прошло је то време, па је дошао дебрецински сабор. Онда је издан други проглас. У овом се већ куд камо тише говори према Румунима па се изашиљу румунски чланови дебрецинског сабора Буђан и Драгош, да преговарају са ердељским Румунима те да израде споразум. Оба та честита родољуба погинули су, али још није потпуно јасно, под каквим су околностима погинули, те нам је тако непознато, каква се ту политичка перфидија умешала, али је факт, да је изашао и други проглас у том народносном питању. Факт је за тим и то, да је тај други проглас остао без резултата.

Дошао је за тим и трећи проглас. Тај проглас је већ из Сегедина послао Лауш Кошут. У том су прогласу навијене друге жице. Ту се већ говори о румунском народу, о румунској слободи, о румунској народној култури, о оваквим и онаквим концесијама, које ваља дати Румунима. И тај је проглас остао без резултата. Знамо, да је за тим дошла тужна епоха. Шта је емиграција израдила у иноземству, о том данас већ имамо повесничких бележака. Ја знам, да се ви нерадо бавите баш тим питањем емиграције. Чезаре Канту у својој светској историји описује епизоду, како се Лауш Кошут на острву Церсију састао са Виктором Игом и са више италијанских и француских емиграната. Ови су сазнали политичко схватање Лауша Кошута па су отуд закључили, какво схватање може имати она независна странка, којој је он вођа. А Виктор Иго је записао, да је услед тих разговора његова душа охладнела према Лаушу Кошуту и није му до смрти могао опростити, јер је констатовао схватање Лауша Кошута, да куд и камо већма мрзи Хабзбурговце, него што љуби своју отаџбину.

(Наставиће се.)

ПОКРЕТ
манипулацијоних чиновника у правосудној струци.

На земаљским конгресима, што су их државни чиновници држали г. 1901. у Будимпешти и г. 1907. у Сегедину, било је кардинално питање: уређење статуса. „Земаљско удружење државних чиновника“ и од то доба се више пута обраћало високој влади у тој ствари меморандумима својим, нарочито истакавши несносно стање правосудних чиновника.

Земаљско удружење правосудних чиновника је 3. јануара 1908. г. корпоративно предало у тој ствари свој меморандум министру правосуђа. У државни прорачун за г. 1908. стављено је 300 новоустановљених официјалских места, чиме су дотични добили 200 круна више годишње плате и на пр. у Новом Саду 70 К више станарине, али на та места су наименовани све такови старији писари, који су имали више од 16 година службе и којима би поред 1800 К плате припадало још 200 К добног доплатка, дакле су тако фактично добили 70 К додатка, што се не ће урачунати у мировину, и према томе су добили само празну титулу.

Исто удружење је министру правде 10. јула о. г. опет предало меморандум, у којем моле, да се сразмер места манипулацијоних чиновника уврсти у виши плаћевни разред. Обећано је, да ће се поднесене молбе испунити, у колико то дозволе финансијалне прилике.

У чланку, што га је 1. јуна о. г. један манипулацијони чиновник новосадског среског суда написао у „Листу манипулацијоних чиновника“, наглашено је, да влада, ма да се званични послови умножавају, хоће да их истим бројем чиновника посвршава, али онда услед све веће скупоће треба боље платити манипулацијоне чиновнике и начинити простијим њихов круг рада, како би се омогућило, да се тај рад тачно и брзо посвршава. А то се код кр. среских судова даје постићи простијим регистарским системом.

Правосудни манипулацијони чиновници су умножени посао радили напрегнутом снагом, надајући се бољем. Али новосадски правосудни манипулацијони чиновници та уверавања нису узели за готов новац, него су 23. септембра о. г. са 4 потписа циркулирали позив, који је 27. о. м. изишао у једном овдашњем листу. Уз тај су позив пристали манипуланти ст.-бечејског, паланачког, тителског и жабаљског ср. суда те је отуда настао земаљски покрет. Путем стручног листа позвани су сви угарски судски манипулацијони чиновници, да се придруже покрету за повишење плате. Са разних страна стигла су Новосађанима писма, у којима их соколе, а позвано је „Удружење правосудних манипуланата“, да састави нов меморандум и поднесе га влади и сабору, што је и учињено.

Да се изврши ово, што судски манипуланти траже, потребна је знатно мања свота, него што је требало за уређење плата судаца и судских бележника.

За последњих 5 година посао се удвостручио, а код неких судова се је чак и утростручио, а чиновници га, својевољно дуже радећи, свршавају без умножења броја чиновника.

На свим другим гранама су здружењем помогли се против скупоће, и зато је врло оправдана молба судских манипулацијоних чиновника. Са највиших места наглашавали су, да баш малим чиновницима ваља повисити плату, а овамо је њима најмање допало.

Уређење броја чиновника врло би мало изменило државни прорачун, јер би од прилике две трећине од 3413 чиновника добило 200 К повишице по особи. А та свотица је неминовно потребна, не за уживање и раскош, него за хлеб, за одело и васпитање деце, тим више, јер су чиновници услед ексекуцијоне новеле изгубили и кредит.

За то позивамо меродавне кругове, а нарочито посланике из Јужне Угарске, да се заузму за скромну молбу ваљаних судских манипулацијоних чиновника, наиме: да се уврсти

у VIII.	плаћевни	разред	59,
„ IX.	„	„	575,
„ X.	„	„	1350,
„ XI.	„	„	1429

чиновника.

Интерес земље захтева, да има поуздано и задовољно чиновништво.

J.

ГОВОР
делегата Светозара Прибићевића
у седници угарског сабора од 15. (28.) новембра ове године.

(Наставак.)

Високи саборе! Имам два брата и много добрих пријатеља у истражном затвору. (У редовима хрватских делегата бурно: Живели!). А видим, да се данас у Хрватској диже хајка на сав српски народ и његова народна обиљежја. Осјећам дакле потребу, да се изјавим и о великосрпској пропаганди и велеиздајничкој афери у Хрватској.

Одмах морам рећи, да у Хрватској нема никакве великосрпске пропаганде ни велеиздаје. Сувише је глупо, подметати Србима у Хрватској, којих заједно са женама и дјецом има 700.000, да су хтјели дигнути револуцију против монархије, која има три милијона солдата. Сувише је глупо, подметати овакве катастрофалне тенденције оном народу, који је увијек показивао највише смисла за позитивну и реалну политику.

Најјаснији је доказ, да нема ни те пропаганде, ни велеиздаје, у томе, што у ова четири мјесеца, како се води истрага, није ухваћена никаква револуцијонарна или велеиздајничка српска организација у Хрватској ни на папиру, ни на дјелу. Како се нису могли пронаћи овакви докази за велеиздају, стали су судбени органи плијенити српске народне знакове и обиљежја, која је и сам гроф Куен, љубимац двора и поузданик разних мађарских влада, морао да толерира. То су једини аргументи за велеиздају Срба у Хрватској.

Истина, Срби се не задовољавају толерирањем српских народних знакова, него траже, да се они законом осигурају. Ако је ово велеиздаја, онда је заиста већина српског народа велеиздајничка. Али ако упозорим на то, да је 1906. године и сам барон Раух био у коалицији с оним српским странкама, које стоје на овом становишту, онда ћу ваљда увјерити и највише факторе у монархији, да то становиште искључује сваку велеиздају.

Високи саборе! Поред свега тога, што српски народ није учинио ништа, што би могло имати карактер какве велеиздајничке акције, морала се створити велеиздајничка афера. Она је требала министру спољашњих послова Еренталу за комбинације његове спољашње политике. Какве су то комбинације, види се из тога, како се мотивира анексија Босне и Херцеговине. У мотивирању тога чина наводи се између осталога, да се анексија морала провести због агитација на југу монархије. Тим се хтјело рећи, да би се те агитације изродиле у велику опасност по опстанак монархије, да то није на вријеме спријечено осигурањем њених јужних граница, и то анексијом Босне и Херцеговине.

Овакав утисак мора добити сваки непристран човјек, који види, да је велеиздајничка афера напросто инсценисана. А та се афера у толико лакше могла створити, што је она добро дошла министру-предсједнику г. Векерлу и Павлу барону Рауху за циљеве њихове унутарње политике у Хрватској. (Бурно одобравање код хрватских делегата.)

Високи саборе! Велеиздајничка се афера морала створити због разлога, који сам истакао. А да она буде у складу с потре-

ЛИСТАК.

Бојана Губаш:

ПИСМО ОЧЕВА ПРИЈАТЕЉА.

Драги мој Панто! Мили друже у Христу!

Навршило се пуних двадесет и пет година, како сам као млад, смирен слуга олтара божјег први пут прошао овом стазом, што води у ово мало село. Овде су ме дочекали раширеним рукама. Мало стадо ово дуго је лутало без својега духовнога пастира. Је ли, дакле, чудо, што у мени, у мојој светој одори, гледаху неко више биће, некога светитеља, који је у то заборављено сеоце послат, да проповеда мир и љубав, да душе заштити од ада сотонскога.

Ја се, мили друже, осећам снажан за тај свети позив. Та топла, искрена срца не ће се у мени преварити.

Ја хоћу, да сам свештеник, какав треба да је свештеник.

Пре двадесет и пет година исто се тако плавило небо убаве Фрушке Горе над мојом главом, кроз прозор моје нове црквице пробијала је светлост пролећнога дана. На Спаситељеву лику видео сам осмех, који ме је тако чудно гануо:

— Хоћеш ли моћи?

— Спаситељу мој, хоћу! Лако ћу поћи овим путем!

Кроз накаћени зрак сјало се толико верних, оданих очију. Све беху упрте амо на мене. И гле, ја сам од данас старатељ толиких душа! Толики седи старци гледају ме као свога оца.

И сада, после прохујалих дугих година, као да чујем дечје звонке гласиће, као да ме још опија мирис свежега цвећа, што по светоме храму беше просуто.

Ја сам ти, брате, сретан човек. За благом сотоне не грамзим. Једно мало место у сеоском тихом, хладовитом гробљу, међу својима, доста је мени.

Ох, кад бисмо сви ми били такви!

За што се бориш ти, о, човече? За што губиш мир, губиш срећу своју?

За прах и пепео: за новац.

То је отров моје пламене душе!

Ти, проклети новче!

Толико великих, силних мисли ти си закопао, толико готових узвишених дела, толико части, толико слободе, толико љубави ти си згазио. Ти, мали плесниви новче!

Из Господњега саздао сам себи свој виноград. Ту сам ја са својом љубљеном породицом сретан и задовољан. Около нас, кроз зелено шибље, вије се бистар поточић, по нашим главама падају румени цветићи од воћа, које сам засадио са својом дечицом.

Ваздух је овде чист а зрак је тако топао.

Како ли се осећам овде свеж и задовољан!

Имам два сина, два сива сокола. Не знам, којега волијем, који је лепши и паметнији. Старији је положио са одликом богословију. Нашао сам му мало, скровито местанце овде у Срему.

За тај свети пут спремио сам га:

»Ништа собом не понесеш,
До скрштене беле руке
И праведна дела своја.«

Тако сам ја научио свога голуба! Такав нам свештеник подобајет!

То је ванредно интелигентан младић. Слушао је осим богословских наука две године права. Био је у Немачкој, на париској изложби, говори више европских језика, окретан је, друштвен а — није грабљив.

Хвала је Богу!

Сад је, брате, дошло доба, да га оженим, да му срећу нађем. Многе ноћи сам пребдио, многе дневе провео у бризи.

Ко да му буде друг?

Која би разумела свој часни позив међу вернима мога сина?

И нашао сам је: крчмарева ћерка из твога места. Твоја средња ћерка познаје њу. Једних су година.

Главно је, да цура не игра у колу.

То је доста!

Слушај, друже, како срце бије!

Та девојана пре венчања носи три хиљаде форината готовине.

То је ствар!

Зар мој син, тако даровит, здрав и леп, није заслужио те новчуре? Зар он не сме бити сретан?

Руку на срце, па признај, да јесте!

Мој драги син већ неколико ноћи не спава.

Броји у сну.

Блажен сан!

Броји дане, голупче моје, што га растављају од те миле девојане.

У бризи је. Једном ми дошао у виноград сав блед.

— Оче, да ли има баш толико!

Дете, као дете, јури за својом срећом!

Распитај, молим те, као Бога, да ли ће и после очеве смрти остати нешто среће.

Прими се, молим те, тога проводацилука а Бог ће већ погледати на твоју сирочад.

Твој до гроба верни пријатељ, смирени слуга олтара божјег **Н. Н.**

бама унутарње политике, подметнута је у главном Србима у Горњој Крајини, у којој доминира српска народна самостална странка.

Истина, чувени спасилац монархије Ђорђе Настић -тврди у својим тобожњим открићима, да је српска револуцијонарна организација раширена на читавој територији монархије, на којој живе Срби. То је речено за сваки случај, да би се сваки српски крај, кад то буду захтијевали интереси унутарње политике, могао држати у шаху. За сад ти интереси захтијевају, да се у главном атакира на Српство у крајевима, у којима су најјачи фактор Срби српске народне самосталне странке. За то се води истрага, обављају преметачине и врше хапшења Срба у главном у Горњој Крајини, не обазирући се на то, што је баш та Крајина најдаље од Србије и што су њене комуникације и са самим Загребом, а камо ли са Србијом, врло трајаве. (Бурно одобравање у редовима хрватских делегата).

Горња је Крајина изабрана дакле за поприште велеиздајничке афере, не можда за то, што се воле остали Срби, него из разлога, што се на тај начин прије свега мислила уништити српска народна самостална странка и хрватско-српска коалиција. Послије овог ефекта дошли би и други Срби на ред, па и Хрвати, и то оним редом, којим би то захтијевале комбинације и планови властодржаца према моментаним спољашњим и унутрашњим приликама и потребама.

Кажем: хтјела се у првом реду уништити српска народна самостална странка. Али је постигнут баш противан ефекат. Та се странка сматра данас у народу као персонификација родољубља и народних врлина. И никада још није она била за уставну борбу тако спремна и одушевљена, као што је данас.

Хтјела се на овај начин разбити и хрватско-српска коалиција. Хрватима се за све ово вријеме дошаптавало, како су они од старине на гласу као поуздан, лојалан и династичан елеменат у политици монархије. И значајно им се намигивало, да би требали да оставе велеиздајом ожигосане Србе, ако хоће да се њихов положај, њихове заслуге и њихова вјерност уважи. Шта више Раух је на сав глас стао викати, да је читава хајка на Србе уопће и покренута само у интересу Хрватства и хрватске народне идеје, због чега њему и припада наслов: први и први хрватски бан.

Хрвати се међутим нису дали завести овим финтама. Они су на све то одговарали, да љубав према Хрватима и интерес за Хрватску треба доказати не гњављењем другова у борби, не хајком на Србе, него давањем најпримитивнијих права Хрватској. А баш из тога, што се гњаве Срби који су се највише изложили у народној борби, извели су Хрвати закључак, да је хајка на Србе уједно и хајка на Хрватску. (Бурно: »Тако је!« од стране хрватских делегата).

Хајка на Србе учврстила је дакле коалицију, умјесто да ју је сломила и разбила. Сав је свијет увидио, да се Срби не гоне зато, што су тобоже некакви велеиздајници, него напротив због тога, што су својом реалном и родољубивом политиком омогућили, да у сабор уђе народна коалицијона већина, којој је за вођење политике мјеродавна народна воља и интерес. Србима би било допуштено све, и највеће фразирање и најкатастрофалније политизирање, само да су пустили, да Хрватском завлада већина, којој ће свачији интерес бити пречи од народног. (Велико одобравање од стране хрватских делегата).

(Свршиће се).

ЗАПЛЕТИ НА БАЛКАНСКОМ ПОЛУОСТРВУ.

Аустро-Угарска пориче мобилизацију.

Према поновљеним вестима о мобилизацији јавља мађарски кореспонденц-бирô, да је са компетентне стране установљено ово:

Прошлог је месеца ратна управа добила превишњу пуномоћ, да у смислу закона од године 1888. сазове онај део резервиста и накнадних резервиста, који је потребан, да се повисп стање у миру оних чета, што су дислоциране у Босни-Херцеговини и Јужној Далмацији. Ратна управа се труди, да, колико може, штеди интересе становништва, те је задржала само оне војнике, који су у трећој години презентне службе и који баш сад завршују осмонедељну вежбу, а није засебно сазвала резервисте или накнадне резервисте, који се налазе у грађанским приликама. Статус се морао повећати на јужној граници, јер је онде служба и суваше напорна. Но задржане резервисте нису довољни, да се постигне сва потребна повишица статуса. Услед тога ће сад појачане бити посаде сигурности неколиким батаљонима и брдским батеријама. Ова ће мера можда у најближем времену повући за собом привремену промену виших стројева у опсегу петнаестога корпуса, а тим ће онда бити довршене све војне мере, које се морале предузети, да би се заштитила сигурност анектираних покрајина. Отуд излази, да о мобилизацији не може бити ни разговора, јер би за њу било потребно да се сазову резервисте, а није позван ни један једини резервиста. А тако је исто тим коначно опровргнута вест, као да Аустро-Угарска читаве корпусе баца на границу.

Србија пред ратом.

»Slovenski Narod« обелодањује разговор свог сталног београдског дописника са народним заступником Павлом Маринковићем, бившим министром просвете и дипломатским заступником Србије у Софији. Господин Маринковић рекао је, да Србија мора доћи до рата, јер хоће да буде самостална држава. Србија се сада налази у такову положају, да јој свако може заповедати, јер је она бесплатна предстража велесила, која има за задаћу, да служи на Балкану за равнотежу међу другим државама, које су на Балкану заинтересоване. У рату нема Србија шта изгубити, пак ће у рат и ићи. Маринковић вели: »Шта нам може Аустро-Угарска? Ако нас подвргне себи, прождреће бомбу, која ће за најкраће време експлодирати у њезину желудцу. Ми Срби из краљевине нисмо такови, као Чеси, Пољаци, Мађари, Словенци, Хрвати, да бисмо дуго трпели, да нам се у нашој земљи заповеда. Ако нам Европа не да оно, што тражимо, сагорећемо Балкан и по том ће нам морати дати оно, што сада захтевамо, јер нигде не стоји писано, да нас Аустро-Угарска мора подврћи за то, што је моћнија од нас. Да се премоћ састоји само у броју, то би Енглези морали у пар дана надвладати Буре. У нашим војним врстама не ће бити занаго мање одушевљења, него што је било у бурским, особито пак у борби против Аустрије, у бори за опстанак за бити и не бити! У врстама пак Аустро-Угарске по готову не ће бити толико одушевљења. Рат је неизбежив, али се ми не бојимо, јер знадемо, за што ћемо се борити“. Дописник споменутог листа додаје, да су сви заступници и у опће цела Србија истог расположења.

Изјава председника Народне Скупштине о захтевима Србије.

Љуба Јовановић, председник народне скупштине, на питање београдског дописника љубљанског „Словенског Народа“, какви су захтеви Србије, одговорио је ово:

— Слободу за Босну и Херцеговину. Ми те српске земље не захтевамо за се, него тражимо да им се да аутономија, да се народу даде могућност, да сам управља својом судбином, и да се сам изјави, коме жели припадати. Ако би се народ изјавио за Аустро-Угарску, ми бисмо ту његову одлуку поштовали, јер смо демократе и стојимо на становишту, да је народна воља највиши закон.

— Аустро-Угарска би при таквову гласању добила врло мало гласова.

— У толико је мање права имала, да анектира Босну и Херцеговину.

— А ако се на конференцији не да Босни аутономија?

— Онда ћемо да се бијемо. У томе случају је рат неизбежив, јер нема човека у Србији и Црној Гори, који би после тога могао остати миран.

На питање, шта мисли о становишту аустријских Словена према анексији, Јовановић је одговорио:

— Аустро-угарски Словени у главном не разуму значај анексије. Они не виде, да је то ударац, који није задан само српскоме народу, него целоме словенству. Немци су то боље разумели, што доказује овај случај: Професор српског универзитета др. Божа Марковић је пошао у Немачку, да тамошње политичке кругове заинтересује за српске захтеве, али су му онде рекли: »Мислите ли, да смо ми толико малоумни, да ћемо у борби између германства и Словенства стати на страну Словена?« Међу тим многи Словени, жали Боже, не ће или не могу то да разуму, него се варају надом, да ће од анексије Босне и Херцеговине имати користи.

Политички преглед.

— **Угарски сабор.** Магнатска кућа имаће непосредно пред римокатолички божић седницу, у којој ће расправити прорачун, апропријацију и законски предлог, који говори о привременом уређењу прилика извањске трговине и промета. — У заступничкој кући је прекјуче пре подне у наставку расправе о прорачуну министарства богочасти и јавне наставе румунски народносни посланик Ладислав Голдиш предложио, се у велику равмеру отпочне акција, како би се ограничила потрошња алкохола. Министар богочасти и јавне наставе гроф. Алберт Апоњи изјавио је, да се у начелу слаже са Голдишем, али за сад не може за ту сврху одредити више од хиљаду круна, јер иначе не би остало за друге важне сврхе. После подне је довршена расправа о прорачуну министарства богочасти и јавне наставе те се прешло на дебату о прорачуну министарства правосуђа. Пред крај седнице је Ђорђе Нађ управио интерпелацију на мистра-председника Векерла у ствари анексије Босне и Херцеговине. Интерпеланат описује стање, које је настало у Европи услед анексије. Иронично напомиње. како се бојаги Аустро-Угарска у ствари компензације сложила с Турском. Замера Векерлу, што тврди, да нема мобилизације, па онда пита, колико је одакле војника већ послано у Босну (Золтан Ленђел: „Све сами Мађари! Јесу ли сад Мађари поуздани?) Интерпеланат држи, да после овако ужасна скандала и фијаска треба барон Еренталл да се уклони са свог места. У погледу свега тога тражи интерпеланат обавештаја од министра председника. Министар председник Векерле одмах је одговорио на интерпелацију Ђорђа Нађа. Протестује против тога, што Нађ сумња у његове званичне изјаве. То, што говори Ђорђе Нађ, кадро је само изазвати немир те томе треба стати на пут. Поново наглашава, да о мобилизацији нема ни разговора. Чуди се, што мађарски политичар у ствари анексије Босне и Херцеговине тврди такве ствари. Ђорђе Нађ — вели Векерле — мене заједничком министру иностраних дела у уста такве изјаве, какве овај никад није изрекао, а уз то говори о том питању таквим тоном, каквим се не могу расправљати спољашња питања. Векерле је завршио свој одговор овако: „Дужан сам нивоу овога парламента, да препирку о овој ствари одложим за после.“ Ђорђе Нађ не узима Векерлов одговор на знање, али га је узела на знање већина сабора.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 26. новембра 1908

— **Погинуо радник.** У беочинској фабрици каје пре неки дан је радник Љубомир Илијић, родом из Забраче у Србији, радио у подземном лагуму па је оданде пошао, пре но што је било прописано време за измену радника. Наједаред дојуре у лагум вагони а он, место да се угнуо десно, оде на лево, те га први вагон захвати и пригњечи тако, да је на месту остао мртав.

— **Не играјте се пушком!** У Беркасову крај Шида играо се десетгодишњи Сава Девић са својом другарицом Милком Вукајловићевом »ловца и зеца«. У Саве је била очева пушка. Не знајући, да је пуна, одапе ју на Милку. Пушка плану и смртно рани девојчицу. Родитељи, скривајте испред деце оружје!

— **Опет железничка несрећа.** Читамо у »Hrvatskoj«: У последње време не прође готово један дан, да нам не би донео какву железничку несрећу. Догодила се и опет једна железничка несрећа. Несрећа се догодила влаку, што има доћи из Зиданог Моста у Загреб на јужни колодвор у 11 сати 26 минута ноћу. То је мешовит влак. Овај пут је био особито дуг, предуг, зато се несрећа и догодила. Имао је 80 вагона, а то за то, што се у њему налазило и много војника. Зато се може о још већој срећи говорити, што није нико настрадао. У Савски Мароф имао је влак број 518 стићи после пола 11 сати. Улазећи у постају, услед наглог паочења искочише вагони са трачница. Искочили су управо они у средини, јер су били празни те лакши. Искочило је осам вагона, који су се међусобним јаким сударом и трењем издробили, што баш није најбоља сведоџба за солидност тога железничкога материјала, који на око изгледа силно гвозден. Услед ове незгоде имали су сви влакови закашњење од сат два. Пруга ће бити данас сасвим ишчишћена. Чује се, да је загребачко државно одветништво услед учесталих несрећа на железници посветило мало више пажње свим тим појавама и да се овај пут не ће дати отправити тек каковим год изликама и изговорима железничке управе. То је данас тим нужније, што се особни промет повећава услед кретања војске.

— **Железница Печуј-Брод.** Читамо у »Pokret-у«: Ако је икада тајник осечке. трговачко-обртне коморе Плавшић заслужио признање хрватско-српске јавности, заслужио ју је сада својом студијом, у којој брани интересе Осека против пројектиране железнице Печуј-Брод, којом би Осек остао на страни од свакога већега промета. 49 км. на западу Осека пролазила би пруга Пешта-Печуј-Брод, а 24 км. на истоку Осека пруга Пешта-Суботица-Даљ-Брод. Једва се Осек ово последњих 30 година опоравио од ударца, који му је нанесен потоњом железницом, од овог новог ударца морао би напросто пропасти. Тим више се човек мора чудити, да је »Agramer Tagblatt« дао места једном војнику, да с гледишта општих интереса угарских и са гледишта стратегијског ту пругу заговара. Дописник »Agramer Tagblatt«-а тврди, да само локални интереси говоре против те пруге а општи интереси да су за њу. То могу бити само општи угарски интереси, јер хрватски интереси, не само локални осечки, говоре за то, да се постојећа хрватска прометна средишта очувају. Железничком политиком »општих« и »војних« интереса пропало је толико хрватских старих прометних средишта, а нова прометна средишта нигде нису настала. И овом железницом не би у Хрватској на место пропасти намењенога Осека настало никакво ново прометно средиште, него би само профитирао уметним начином Пе-

чуј, коме је ближа сва Славонија од Вировитице до Михољца него Осеку; природна граница Драва била би напросто уништена, док она сада бар донекле привлачи те крајеве Осеку. Војнички интереси не говоре такођер за ту железницу кад постоји краћа комбинација Будимпешта-Батасек-Мохач-Осек, подупрта још важном прометном жилом, реком Дунавом. Најсмешнији је »Agramer Tagblatt«, кад вели, да Драва нема доста мостова. Ено мостови код Вараждина, Жакања, Барча, Носковаца, Михољца и Осека, а, што »Agramer Tagblatt« и не зна, мост код Доњег Михољца већ постоји. Насупрот Сава нема доста свеза према Босни. Варош Брод не би том новом свезом ништа профитирао, јер и све Плавшићеве комбинације воде на Брод, нити је Брод својим капиталом и прометном снагом домаћег становништва кадар привући к себи трговину из те пруге, коју би Осек изгубио. Кад се једном изгради канал Вуковар-Шамац, онда ће све садање комбинације железница и онако изгубити вредност, а дотле мора хрватска делегација одбити сваки атентат на Осек.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Шведски краљевски пар у Бечу.** Шведски краљ Густав V. и краљица Викторија дошли су прекјуче у Беч, да лично честитају цару и краљу Фрањи Јосифу I. шездесетгодишњицу владавине. Наш краљ је шведскога краља именовао поседником десете пешачке пуковније а шведској је краљици подарио велики крст Јелисаветина реда. Шведски краљ је нашега краља одликовао верижицом серафинског реда.

— **Погинуо ни крив ни дужан.** У Коморану је прексиноћ разбојник продрео у стан одветника Тота, који је случајно дошао кући. Тот стане викати у помоћ а разбојник почне бегати па излети на улицу, где се силан свет шетао. Холцман, заставник петнаесте артиљеријске регименте, извуче сабљу, но у том тренутку пукне разбојник па куршумом згоди Холцмана у трбух. Холцман је издишући пренесен у болницу. Разбојник до сад још није ухваћен.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 23. новембра. Како је угарска влада на будимпештанском свеучилишту завела катедру за румунски језик и књижевност, позваће румунског народносног посланика Ладислава Лукача, да као професор преузме ту катедру.

Тавриз, 23. новембра. Збор мухамеданаца и Јермена закључио је, да остане при том, да се шах сврге.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА«.

Социјалисте се буне.

Будимпешта, 24. новембра. »Népszava«, орган социјалистâ, конфискован је због жестоких нападаја на Фрању Кошута. Социјалнодемократски конгрес закључио је општи страјк и изаслао је одбор од двадесет лица, да спреми све, што треба.

Немци и Чеси.

Беч, 24. новембра. Јуче пре подне је одржан немачки национални збор, на којем се говорило о догађајима у Прагу. После збора је одржан демонстративан опход. Полиција се морала умешати. Ухапшено их је 27.

Словенци против Немаца.

Трст, 24. новембра. Словенци су овде демонстровали у корист словеначком свеучилишту у Љубљани и протестовали су против држања немачких ђака.

Немири у Грацу.

Градац, 24. новембра. Јуче се десили сукоби социјалних демократа и Италијанаца са полицијом. Једна је особа рањена. Више њих су ухапшени.

Догађаји у Србији.

Београд, 24. новембра. Шеф генералног штаба Дамјан Путник поднео је оставку. Пашић је био на подужој аудијенцији код краља Петра. Скупштина је јуче одржала другу тајну седницу.

ИЗЈАВА.

У »Бранику« бр. 216., од 2. (15.) октобра 1907. год. изашао је из Београда један мој чланак под насловом: »Срби у туђинској служби«, у коме се на иронични начин г. Геза Кон књижар из Београда напада и пребацује му се међу осталим, да је писца једне у својој наклади штампаној школске књиге — преварио.

Пошто сам она увредљива места у томе чланку на основу нетачних информација донео, то молим г. Гезу Кона за опроштење.

Нови Сад, 7. децембра 1908.

Сима Станојевић.

†

Мојој милој и непрежаљеној супрузи

Љубици Јовановић

рођ. **Чупић**

даваћу **шестонедељни помен** у среду 9. дец. (26. нов.) у 11 сахати пре подне у капели на алмашком гробљу.

У Новом Саду, 7. дец. 1908.

Милан Т. Јовановић

казанџија.

663 1-1

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

ОТМЕНА ЖЕНСКА

(девојка или жена)

безпрекорне прошлости, може ступити одмах за домаћицу и дружбеницу код одраслије деце без мајке. Понуде, са извештајем о образовању и послености и фотографијом, адресовати: **Стевану В. Поповићу,** бив. Начелнику Министарства, **Београд.**

661 2—3

Примам на машини
штрикање и потштрикавање
ЧАРАПА
по умереној цени.
Ј. Пандуровић,
641 (10-12) Кошутова улица бр. 25. врата 9.

Број 131.
ex 1908.

Стечај.

На основу 14. § а основног писма закладе нар. добротвора Ђене Брановачког и супруге му Иде рођ. Вујић овим се од стране срп. црквене православне општине сенћанске као руководатељке исте закладе расписује стечај ради избора једног стипендисте, који гимназијалне науке учи, или је исте свршио, са годишњом стипендијом од 400 круна коју питомац у 10-то месечним оброцима, на правовољану признаницу, снабдевеном са премапотписом гимназијске управе, или дотичног факултетског органа, из закладне благајне унапред подиже, која стипендија простире се и на време, док питомац своје науке на универзитету не сврши.

Ову стипендију могу добити гимназисте, српске народности и православне вере, а уче се одлично или добро, са таковим истим владањем, сенћани, ако такових не би било, из бившег бачког дистрикта, па тек за тим остали из отачбине, и то тако, да крвни сродници Ђене Брановачког и супруге му Иде рођ. Вујић преимућство имају.

Молитељи који желе ово стипендијско место получити ваља школском сведоџбом од последње школске године да искажу свој успех у наукама и владању, лечничком сведоџбом да су како телесно, тако и душевно потпуно здрави, а општинском сведоџбом о надлежности, о материјалном стању својих родитеља или старатеља, и о томе колико им родитељи неухлебљене деце имају, напомињући, да изабрани питомац у једно и исто доба према постојећим наредбама, две стипендије уживати не може.

Тако са горенаведеним сведоџбама по пропису снабдевене молбенице имају се до 1. јануара по нов. о. г. српској црквеној православној општини сенћанској, као руководатељци закладе, тим сигурније поднети, што се по истечају рока приспеле молбенице неће у обзир узимати, која ће за тим и избор питомца обавити.

Из седнице црквеног одбора држане у Сенти 6. (19.) новембра 1908.

Ђ. Теодоровић перовођа. **Јован Вујић** председник.

662 (2-3)

СРЕЋКЕ

XXVII. Краљ. Угарске

Државне Лутрије

Главни згодитци:

1 по К 150.000·—, 1 по К 20.000·—, 1 » К 10.000·—, 1 » К 5.000·—, осим тога још много мањих згодитака.

Жребање 30. децембра.

Цена К 4·—.

Продаје
МЕЊАЧНИЦА
Централног Кредитног Завода
деон. друштва
у Новом Саду.

Поштом шаљемо срећке, само кад нам се новац унапред пошаље. Поред цене треба послати још 35 пот. за поштарину.

591 50—

Баварско пиво

Из пауланерове пиваре
код
Салваторовог подрума у Минхену, точи се од данас на чаше у ресторацији 663 1-3

НОВИ САД. 6. дец. 1908. Јосипа Кополовића.

За наш ново саграђени хотел у **Ст. Сланкамену** са 40 соба за издавање, тражи се добар

Гостионичар.

Упитати се ваља код г. Николе Петровића у **Ст. Пазови.**

УПРАВА
Слана купатила у Ст. Сланкамену.

654 6-6

За који дан изићи ће нова композиција од

Исидора Бајића

Јесен стиже дуњо моја...

за гласовир у две руке, цена . . К 1·—

Ово је једна од најлепших мелодија И. Бајића, а са израдом надмашиће све досадашње музикалије српског издања.

Препоручујемо сваком свирачу и свирачици ову познату и лепу српску музикалију која није ништа изостала иза његове по целом српству познате игре

„СРПКИЊЕ“,

за гласовир у две руке . . . . К 1·—
осим тога препоручујемо нове музикалије нашег издања од П. К. Божинског. Из наших крајева К 1·—
и од Н. М. Максимовића, Где је српска војводина . . . . . К 1·—

Ко пошаље новац или марке у напред добија музикалије франко.

Остајемо с поштовањем

Издавачка књижарница
А. Пајевића
(С. Ф. Огњановић)
у Новом саду.

648 6-10

Хотел „БЕЛА ЛАЂА“
ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,
модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.
Точи прастаро
(urquell) **ПИЛЗАНСКО ПИВО.**

ИМА ЈОШ УВЕК
НАЈЈЕФТИНИЈЕ ЦЕНЕ, РАЗНЕ РОБЕ у ТРГОВИНИ МУШКЕ и ЖЕНСКЕ МОДЕ
ДУШАНА Г. МОНАШЕВИЋА
код златне кугле у ћурчијској улици бр. 23.
најприпознатији фабрикати разних шешира и цилиндера као Borsalino G. B. Hückel, Pichler, Böhm, све врсте капа за господу, госпође и децу, трико-рубља (дуксера) правог вуненог и памучног, белог мушког рубља за дарове и женског невестама за опреме, венаца и велова за невесте, накита за женске тоалете, рукавица, чарапа, мидера, џепница, кишобрана, ручних радова, кармен-штраус- и берлинер-фулова, штраус-боара, свилених и других жипона, шалова, гиртлова, путничких торба и кофера, парфимерије, сапуна и т. д.
Правих руских и американских каљачâ.

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«.
Штампарија деоничарског друштва »Браника«